

Деловодни број:

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ПРИМЉЕНО:

15.06.2026

Орг. јед.

Број

Прилог

Вредност

1340/3

КАТЕДРА ЗА АНГЛИСТИКУ

ПРЕДЛОГ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

за одбрану теме и оцену научне заснованости докторске дисертације

Подаци о кандидату

Име и презиме кандидата:
Анђелина Стефановић

Број досијеа:
2018/30077

Радни наслов теме докторске дисертације

Модели неуронског машинског превођења и њихова примена на језичкој грађи из
области техничких наука

Уже научне области којима припада тема докторске дисертације

Англистика

Предлог ментора докторске дисертације

Доц. др Мирјана Даничић

1) Катедра за англистику је **САГЛАСНА** са предложеном темом докторске дисертације и предлогом ментора и предлаже Већу докторских академских студија Филолошког факултета да усвоји наведени састав Комисије за одбрану теме и оцену научне заснованости предлога теме докторске дисертације.

2) Катедра за _____ је **САГЛАСНА** са предложеном темом докторске дисертације уз промену предложеног ментора, за шта је кандидат дао сагласност која се налази у прилогу, и предлаже Већу докторских академских студија Филолошког факултета да усвоји наведени састав Комисије за одбрану теме и оцену научне заснованости предлога теме докторске дисертације.

3) Катедра је закључила да предложена тема **не припада ужој научној области** која се изучава на Катедри и Пријаву теме на разматрање упућује Катедри за _____, која у року од 30 дана треба Већу докторских академских студија Филолошког факултета, преко Архиве, да упути предлог састава Комисије за одбрану теме и оцену научне заснованости теме докторске дисертације.

Мирјана Даничић
За Управник Катедре
Заменик управника

ПРЕДЛОГ МЕНТОРА И ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

МЕНТОР	
Име и презиме:	Мирјана Даничић
Звање:	Доцент
Факултет или институција:	Филолошки факултет у Београду
Ужа област научноистраживачког рада:	Англистика
Ако предложени ментор није на листи ментора Филолошког факултета, испуњеност услова за ментора потврђује се приложеном табелом из акредитације (m_tabela). Квалификације за менторство предложене теме се потврђују радовима из области којој припада предложена тема дисертације (најмање 5 радова).	
1. Daničić, Mirjana. (2025). Revisiting the Workshop Method of Translation Teaching. <i>Applied Linguistics Today – Modern Approaches to Old and New Challenges</i> (Milica Dinić Marinković, Natalija Panić Cerovski, Borko Kovačević, eds.). ISBN 978-86-6153-785-1, Vol. 8, pp. 505–519. https://doi.org/10.18485/dpls_pld.2025.8.ch23 [M14]	
2. Даничић, Мирјана, Радојевић Милан. (2022). Терминолошки изазови у области архитектонских технологија. <i>Тематски зборник Уметност и наука у примени: искуство и визија</i>, Београд: Универзитет уметности у Београду, Факултет примењених уметности, ISBN 978-86-80245-44-7, 488–505. https://doi.org/10.18485/smartart.2022.2.ch26 [M14]	
3. Mirjana Daničić, Milan Radojević. (2021). Translating Architecture of Walls into the Architecture of Words. <i>Annals of the University of Craiova</i>, series Philology, XXII, 38–49. [M23]	
4. Даничић Мирјана. Превођење у дигиталном добу. <i>Climb 5/1: Culture: Language, Literary, Translation, Library and Information Studies, Teaching Methodology and Book History</i>. Београд: Филолошки факултет, 2017, 171-179, UDK 004:81'255. ISSN 2560-3426 https://doi.org/10.18485/climb.2017.5.1ch13. [M53]	
5. Daničić, Mirjana. Transforming the Traditional Approach to Translation Teaching Strategies. <i>Belgrade English Language & Literature Studies</i>, volume 8, 195-202, 2016, ISSN 1821-3138, UDC 371.3::811.111. [M52]	
Предложени ментор својим потписом потврђује да прихвата менторство предложене теме докторске дисертације и да влада језиком којим ће предложена теза бити написана.	
Датум прихватања менторства:	Потпис предложеног ментора [*]
3. јун 2026.	

^{*}Сагласност се може дати у слободној форми и у електронском облику.

ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ И 1. ЧЛАН

Име и презиме:	Јелена Вујић
Звање:	Редовни професор
Факултет или институција:	Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Ужа област научноистраживачког рада:	Англистика
Ако предложени члан Комисије није на листи наставника на докторским студијама Филолошког факултета, квалификације за члана Комисије потврђују се приложеном табелом из акредитације (d_tabela) или библиографијом из које се види да испуњава услове за држање наставе на ДАС према Стандардима за акредитацију.	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
Предложени члан Комисије својим потписом потврђује да прихвата чланство у Комисији за одбрану и оцену научне заснованости предложене теме докторске дисертације и да влада језиком којим ће предложена теза бити написана.	
Датум прихватања чланства:	Потпис предложеног члана Комисије*
4. јун 2026.	

*Сагласност се може дати у слободној форми и у електронском облику.

Fwd: saglasnost za ucesce u komisiji

From Centar za doktorske studije <filoloskidoktorske@gmail.com>
To Aleksandar Ikonic <anglistika@fil.bg.ac.rs>
Date 2026-06-15 13:04

Центар за докторске студије
Филолошки факултет Универзитета у Београду

filoloskidoktorske@gmail.com

----- Forwarded message -----

From: Jelena Vujic <jelenvujic@gmail.com>
Date: Mon, Jun 15, 2026 at 11:07 AM
Subject: saglasnost za ucesce u komisiji
To: Vesna Vidović <filoloskidoktorske@gmail.com>

Drage Dina i Tanja,

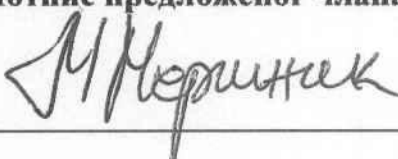
Saglasna sam da budem član komisije za ocenu naučne zasnovanosti teme
"Modeli neuronskog mašinskog prevođenja i njihova primena na jezičkoj građi
iz oblasti tehničkih nauka" kandidata Anđeline Stefanović.

Srdačno,
Prof. dr Jelena Vujic

ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме:	Борко Ковачевић
Звање:	Редовни професор
Факултет или институција:	Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Ужа област научноистраживачког рада:	Лингвистика
Ако предложени члан Комисије није на листи наставника на докторским студијама Филолошког факултета, квалификације за члана Комисије потврђују се приложеном табелом из акредитације (d_tabela) или библиографијом из које се види да испуњава услове за држање наставе на ДАС према Стандардима за акредитацију.	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
Предложени члан Комисије својим потписом потврђује да прихвата чланство у Комисији за одбрану и оцену научне заснованости предложене теме докторске дисертације и да влада језиком којим ће предложена теза бити написана.	
Датум прихватања чланства:	Потпис предложеног члана Комисије*
9. јуни 2026.	

*Сагласност се може дати у слободној форми и у електронском облику.

ЧЛАН КОМИСИЈЕ	
Име и презиме:	Марија Мершник
Звање:	Доцент
Факултет или институција:	Универзитет у Београду – Факултет организационих наука
Ужа област научноистраживачког рада:	Страни језици – Енглески језик
Ако предложени члан Комисије није на листи наставника на докторским студијама Филолошког факултета, квалификације за члана Комисије потврђују се приложеном табелом из акредитације (<i>d_tabela</i>) или библиографијом из које се види да испуњава услове за држање наставе на ДАС према Стандардима за акредитацију.	
1. Мершник, М., Анђелковић, Ј. (2022): Organize Your English for Management. Факултет организационих наука Универзитета у Београду [ISBN:978-86-7680-406-1]	
2. Labrović, J.A., Petrović, N., Anđelković, J., Meršnik, M., Patterns of behavioral engagement in an online English language course: cluster analysis. <i>J Comput High Educ</i> (2023). https://doi.org/10.1007/s12528-023-09382-1 [M21a]	
3. Анђелковић, Ј., Мершник, М., Јовић, Ј. (2022). Project-Based Translation of Wikipedia Articles in a Tertiary ESP Context: Planning, Execution and Lessons Learnt. <i>ESP Today</i>. 10/1. 123-144. https://doi.org/10.18485/esptoday.2022.10.1.6 [M24]	
4. Buđevac, N., Meršnik, M., Umeljić, I. (2020). The role of debate in teaching STEM subjects – getting to know the students in a different way. Educational space. Selected theoretical and practical approaches. Nowy Sacz: State University of Applied Sciences and Belgrade: Teacher Education Faculty. ISBN 978-83-65575-70-8 [M14]	
5. Anđelković, J., Novaković, M., Jakić, G. (2017). Using parallel corpora for designing ESP teaching materials in higher education. First International Conference of the Slovene Association of LSP Teachers, Rimske terme, Slovenija, pp. 9-20, 18. – 20. маја 2017. [M33]	
Предложени члан Комисије својим потписом потврђује да прихвата чланство у Комисији за одбрану и оцену научне заснованости предложене теме докторске дисертације и да влада језиком којим ће предложена теза бити написана.	
Датум прихватања чланства: 11. јун 2026.	Потпис предложеног члана Комисије*

*Сагласност се може дати у слободној форми и у електронском облику.

Fwd: saglasnost za članstvo u komisiji DAS

From Centar za doktorske studije <filoloskidoktorske@gmail.com>
To Aleksandar Ikonc <anglistika@fil.bg.ac.rs>
Date 2026-06-15 13:04

Центар за докторске студије
Филолошки факултет Универзитета у Београду

filoloskidoktorske@gmail.com

----- Forwarded message -----

From: Marija T. Meršnik <marija.mersnik@fon.bg.ac.rs>
Date: Fri, Jun 12, 2026 at 12:49 PM
Subject: saglasnost za članstvo u komisiji DAS
To: Vesna Vidović <filoloskidoktorske@gmail.com>

Draga Vesna,

U dogovoru sa doc. dr. Mirjanom Daničić, prosleđujem informaciju da sam saglasna da budem član komisije za ocenu naučne zasnovanosti teme "Modeli neuronskog mašinskog prevodenja i njihova primena na jezičkoj građi iz oblasti tehničkih nauka" kandidata Anđeline Stefanović.

Lep pozdrav,
Marija

др Марија Мершник | Marija Meršnik, PhD
Катедра за менаџмент људских ресурса | Department of Human Resources
Management
Доцент | Assistant Professor

Универзитет у Београду | University of Belgrade
Факултет организационих наука | Faculty of Organizational Sciences
Јове Илића 154, Београд, Србија | Jove Ilica 154, Belgrade, Serbia

t: +381 11 3950 836
e: marija.mersnik@fon.bg.ac.rs
w: <http://www.fon.bg.ac.rs>
w: <https://en.fon.bg.ac.rs/>

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ПРИЈАВА
теме докторске дисертације

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) и презиме кандидата:

Анђелина (Драган) Стефановић

Датум и место рођења (општина, град, држава):

29.09.1994. Ниш (Медијана, Ниш, Република Србија)

Кућна адреса кандидата:

Адреса кандидата на послу:

Кућни телефон кандидата:

Мобилни телефон кандидата:

Е-mail адреса кандидата:

Телефон кандидата на послу:

ОСНОВНЕ СТУДИЈЕ

Назив и седиште факултета на којем је кандидат завршио основне студије:

Факултету за Правне и пословне студије Др Лазар Вркатић, Универзитет УНИОН
Београд

Стечени академски назив кандидата по завршеним основним студијама:

Дипломирани филолог англиста

Година дипломирања:

2017

МАСТЕР (или МАГИСТАРСКЕ) СТУДИЈЕ

Назив и седиште факултета на којем је кандидат завршио магистарске или мастер студије:

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Тема магистарског или мастер рада:

Destructive love: Interpersonal relationships in D.H. Lawrence's *Women in Love*

Стечени академски назив по завршеним магистарским или мастер студијама:

Мастер професор језика и књижевности

Година одбране магистарског или мастер рада:

2018

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Пун наслов предложене теме докторске дисертације:

Модели неуронског машинског превођења и њихова примена на језичкој грађи из области техничких наука

Научне области којима претежно припада тема докторске дисертације:

Филолошке науке

Уже научне области којима припада тема докторске дисертације:

(листа ужих научних области налази се у чл. 12 Статута Факултета)

Англистика

Области истраживања којима припада тема докторске дисертације:

Транслатологија, Лингвистика, Социolingвистика, Вештачка интелигенција

Језик на ком ће дисертација бити писана и брањена: Српски језик

ПРЕДЛОГ МЕНТОРА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Име и презиме ментора: Мирјана Даничић

Звање: Доцент

Факултет или институција: Универзитет у Београду – Филолошки факултет

Ужа област научноистраживачког рада: Англистика

Радови ментора из уже научне области којој припада тема предложене дисертације који га квалификују за менторство (најмање 5 радова):

1.	Daničić, Mirjana. (2025). Revisiting the Workshop Method of Translation Teaching. <i>Applied Linguistics Today – Modern Approaches to Old and New Challenges</i> (Milica Dinić Marinković, Natalija Panić Cerovski, Borko Kovačević, eds.). ISBN 978-86-6153-785-1, Vol. 8, pp. 505–519. https://doi.org/10.18485/dpls_pld.2025.8.ch23 [M14]
2.	Даничић, Мирјана, Радојевић Милан. (2022). Терминолошки изазови у области архитектонских технологија. <i>Тематски зборник Уметност и наука у примени: искуство и визија</i> , Београд: Универзитет уметности у Београду, Факултет примењених уметности, ISBN 978-86-80245-44-7, 488–505. https://doi.org/10.18485/smartart.2022.2.ch26 [M14]
3.	Mirjana Daničić, Milan Radojević. (2021). Translating Architecture of Walls into the Architecture of Words. <i>Annals of the University of Craiova</i> , series Philology, XXII, 38–49. [M23]
4.	Даничић Мирјана. Превођење у дигиталном добу. <i>Climb 5/1: Culture: Language, Literary, Translation, Library and Information Studies, Teaching Methodology and Book History</i> . Београд: Филолошки факултет, 2017, 171-179, UDK 004:81'255. ISSN 2560-3426 https://doi.org/10.18485/climb.2017.5.1ch13 . [M53]
5.	Daničić, Mirjana. Transforming the Traditional Approach to Translation Teaching Strategies. <i>Belgrade English Language & Literature Studies</i> , volume 8, 195-202, 2016, ISSN 1821-3138, UDC 371.3::811.111. [M52]

Предложени ментор потписом потврђује да прихвата менторство на предложеној теми, а да је **број докторских дисертација** које су у процесу израде или одобрења на којима је тренутно ментор три (3).

Датум прихватања менторства:

Потпис предложеног ментора

3. јун 2026.

НАПОМЕНА КАНДИДАТА

Уз Пријаву кандидат прилаже:

1. попуњен образац **образложења** предлога теме докторске дисертације,
2. попуњен образац **биобиблиографије** кандидата,
ВАЖНА НАПОМЕНА: Сви кандидати који бране докторску дисертацију на Универзитету у Београду пре одбране морају имати један рад објављен или прихваћен за штампу у часопису са релевантне листе часописа у складу са прописима Универзитета у Београду.
3. пријаву докторске дисертације са образложењем и биобиблиографијом у електронском облику као Word документ (**CD**),
4. **потврду** да је стекао 120 ЕСПБ на ДАС,
5. оверену копију **дипломе о завршеним основним студијама**,
6. оверену копију **дипломе о завршеним мастер (или магистарским) студијама**,
7. **извод из матичне књиге рођених** са уписаним држављанством,
8. доказ о **уплати трошкова** пријављивања докторске дисертације.

Подносилац пријаве својим потписом потврђује да предложеној тему није пријављивао на другој високошколској установи у земљи или иностранству.

Име и презиме кандидата:

Анђелина Стефановић

Број досијеа:

18077/Д

Датум подношења пријаве:

Потпис кандидата

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

Пријава теме докторске дисертације –
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Подаци о кандидату

Име и презиме кандидата:
Анђелина Стефановић

Број досијеа:
18077/Д

Радни наслов теме докторске дисертације

Модели неуронског машинског превођења и њихова примена на језичкој грађи из области техничких наука

Научне области којима претежно припада тема докторске дисертације

Филолошке науке

Уже научне области којима припада тема докторске дисертације

Англистика

Области истраживања којима припада тема докторске дисертације

Лингвистика; Транслатологија; Социolingвистика; Вештачка интелигенција.

Предмет научног истраживања

У већини, ако не и у свим научним областима, академска комуникација се у великој мери одвија на енглеском језику (Gordin, 2015; Bawden et al., 2024), а енглески језик постаје универзалан језик публикација научних и стручних радова. Иако се употреба заједничког језика у многим случајевима може посматрати као олакшавајући фактор, она такође ствара тензије и неједнакости (Amano et al., 2023). Штавише, у земљама у којима се не говори енглески језик, то ствара језичку баријеру између научне заједнице и шире јавности. Ова питања мотивисала су онај део академске заједнице који се бави обрадом природног језика да решење траже у коришћењу аутоматских алата

за препознавање говора и машинског превођења, како би се помогло у уклањању ових баријера (Neves et al., 2023).

Убрзани развој вештачке интелигенције олакшао је напоре у редуковању ових баријера и то пре свега кроз унапређење метода аутоматске и људске евалуације машинског превођења (Fernandez&Matamala, 2021), побољшање перформанси неуронских модела превођења путем промптовања (Zhang, Haddow&Birch, 2023; Hendy&Abdelrehimetal., 2023), прилагођавање алата за превођење специфичним потребама корисника (Kennu, 2022), као и аутоматизацију превођења (Monzó-Nebot & Tasa-Fuster, 2025; Koskinen & Pokorn, 2021). Наиме, убрзани развој вештачке интелигенције довео је до тога да њена примена постаје свакодневница. Примену је пронашла у готово свим аспектима живота током неколико протеклих година. То укључује и преводилачку праксу. Штавише, примећује се да развој вештачке интелигенције и њена примена у области превођења представљају један од најдинамичнијих процеса у савременој лингвистици и преводилачкој пракси (Zheng&Zhu, 2020; Domingoetal., 2020). Међутим, поставља се питање колико је поуздано ослањати се на преводе добијене уз помоћ вештачке интелигенције. Посебно се ово питање намеће у области превода текстова из техничких наука с обзиром на то да се технички текстови, као специфичан облик научне комуникације, одликују високом терминолошком прецизношћу, сложеним синтаксичким структурама и дискурсом који одражава професионалне, а не тако ретко и културолошке конвенције одређене научне заједнице. Управо због тога, превођење текстова из области техничких наука поставља бројне изазове за модел вештачке интелигенције јер њихово превођење превазилази оквире пуне лексичке трансформације тј. једноставне замене „реч за реч”. Другим речима, доводи се у питање квалитет и ефикасност примене неуронског машинског превођења текстова из области техничких наука (Koronen, Salmi&Nikulin, 2019; Bafna, Koehn & Yarowsky, 2024; Borunov, 2024; Yue, Ortega, &Church, 2024; Oladipupoetal., 2025; Prasadetal., 2025).

Модел вештачке интелигенције за превођење, прецизније, модели неуронског машинског превођења (енгл.: *Neural Machine Translation* – NMT) уче на основу огромних корпуса паралелних текстова, повезујући изворне и циљне реченице (Wengetal., 2020; Huangetal., 2021; Fernandesetal., 2023; Koehn, 2024). Текст се распарчава на сегменте и локално се преводи. Из тог разлога, у случају сложених и дугих реченица са специфичним терминолошким колокацијама, вештачка интелигенција може да изгуби контекст, што за последицу има губитак глобалне кохезије. Другим речима, механизам учења и начин превођења утиче на то да обрада терминолошки сложених и дискурсно специфичних текстова, какви су текстови из области техничких наука, представља огроман изазов за неуронско машинско превођење (Wang, Hoang&Federico, 2021). Иако сам процес превођења звучи једноставно јер се састоји од два корака (првог, који подразумева декодирање поруке изворног текста, и другог, који подразумева поновно кодирање исте поруке, истог значења, у циљни језик), у основи овог процеса се налази сложен когнитивни процес. За реализацију овог процеса, потребно је следеће: (1) дубинско познавање интрајезичких атрибута, као што су семантика, синтакса, идиоми; (2) дубинско познавање интерјезичких атрибута, еквивалентног

знања на другом језику; и (3) познавање екстрајезичких атрибута, као што су култура, обичаји, обрасци друштвено прихватљивог понашања итд, који окружују изворни и циљни текст. Непостојање само једне од ових компоненти довешће до недовољног квалитета превода.

Отуда, предмет истраживања у овој дисертацији јесте испитивање како модели неуронског машинског превођења (NMT модели од енглеског *neural machine translation*) обрађују текстове из области техничких наука, са посебним фокусом на дискурсне компликације које настају у процесу машинског превођења, начину њиховог превазилажења (стратегије) и утицају на квалитет (адекватност) превода. У фокусу истраживања неће бити само стратегије које се примењују у преводилачкој теорији и пракси ради превазилажења дискурсних компликација, већ ће бити и развој стратегија у машинском учењу. Превођење дискурсно специфичних текстова захтева додатну обуку NMT модела на специјализованим корпусима како би научили специфичан дискурсни образац. Ово утиче на додавање доменски специфичних података, терминолошких база и контекстуалних маркера кроз накнадно уређивање текста (енгл. *post-editing*). На овај начин настаје хибридно машинско превођење у ком се комбинују људске методе накнадног уређивања текста и машинско превођење.

Основне хипотезе од којих се полази у планираном истраживању

У складу са предметом и основним циљем истраживања, дисертација полази од кровне хипотезе која гласи: Сложена синтаксичка структура и дискурсна специфичног текстова из области техничких наука ограничава ефикасност неуронског машинског превођења ових текстова. Четири радне хипотезе које су у функцији доказивања кровне хипотезе гласе:

X1. Постоје статистички значајне разлике у квалитету превода текста из области техничких наука између превода који је урадио човек и неуронског машинског превода.

X2. Постоје статистички значајне разлике у квалитету превода текста из области техничких наука између различитих модела неуронског машинског превођења.

X3: Примена стратегије у машинском учењу засноване на додавању доменски специфичних података, терминолошких база и контекстуалних маркерау поступку накнадног уређивања машинског превода, односно постедитовања доприноси статистички значајном унапређењу квалитета превода текстова из области техничких наука.

X4: Укључивање смерница за постедитовање у програме обука и курсева за преводиоце доприноси унапређењу квалитета превода јер се на овај начин развијају специфичне вештине критичке процене и корекције неуронског машинског превода код будућих преводилаца, који ће користити хибридни приступ превођењу текстова из области техничких наука.

Циљ истраживања и очекивани резултати

Основни циљ истраживања јесте да се утврди да ли NMT модели могу да обезбеде адекватну термилошку и дискурсну еквиваленцију у превођењу текстова из области техничких наука. Поред основног циља истраживања, могуће је идентификовати и низ субординирајућих циљева истраживања. Први такав циљ јесте да се утврди да ли постоји статистички значајна разлика у квалитету превода човека и неуронског машинског превода. Други такав циљ јесте да се утврди да ли постоје статистички значајне разлике у квалитету превода текста из области техничких наука између различитих NMT модела, као што су модели засновани на трансформаторској архитектури (Vaswani, et al., 2017; Parida & Bojar, 2018; Junczys-Dowmunt et al., 2018; Shahin&Ismail, 2024), рекурентним неуронским мрежама са механизмом пажње (Bahdanau, Cho&Bengio, 2014; He, Wu&Li, 2021; Im&Chan, 2024; Hameed, 2025; Salvatore&Zhang, 2025) и савремени вишенамени модели (Lui et al., 2020; Fan et al., 2021; Costa-Jussà et al., 2022; Zhu, Jian&Xiong, 2024; Alastruey et al., 2026). Трећи субординирајући циљ јесте да се испита ефикасност стратегије у машинском учењу засноване на додавању доменски специфичних података, термилошких база и контекстуалних маркера у поступку накнадног уређивања машинског превода, односно да се одговори на питање да ли ова стратегија доприноси унапређењу квалитета неуронског машинског превода текста из области техничких наука.

С обзиром на то да је накнадно уређивање машинског превода кључна стратегија за унапређење квалитета неуронског машинског превода, четврти субординирајући циљ овог истраживања јесте да се резултатима истраживања покаже да је неопходно наведену стратегију („постедитовања“) укључити у обуку будућих преводаца. Програми за обуку преводаца обухватају инструкције о ревизији (поступак унапређења квалитета људског превода), а у доба свеприсутности неуронског машинског превођења корисно је увести смернице за постедитовање у оквиру преводачких предмета и курсева.

Од дисертације се очекује да применом одговарајуће квалитативне и квантитативне анализе дође до резултата који ће указати да ли и у којој мери различите архитектуре модела неуронског машинског превођења могу да постигну термилошку и дискурсну еквиваленцију при превођењу текстова из техничких наука. Такође се очекује да ће истраживање да укаже на ефикасност различитих модела неуронског машинског превођења, али и да се емпиријски потврди да комбинована примена доменски специфичних података, термилошких база и контекстуалних маркера у процесу постедитовања може значајно унапредити квалитет превода текстова из области техничких наука применом неуронског машинског превођења. С обзиром на то да до сада није било сличних истраживања у Републици Србији, дисертација ће допринети унапређењу домаће научне литературе и на тај начин омогућити потенцијалним будућим истраживачима да се упознају не само са теоријским постулатима неуронског машинског превођења, већ и са механизмом преко којег се овај процес одвија.

Практичан допринос дисертације огледаће се у педагошком доприносу, јер ће се у току истраживања идентификовати и формулисати, на основу емпиријских налаза, низ педагошких смерница за рад у учионици са будућим преводиоцима. Ово је значајан допринос јер савремено тржиште рада све више захтева од преводилаца да буду оспособљени не само за класичну ревизију људског превода, већ и за критичку процену и корекцију машински генерисаних превода.

Теоријски оквир на који ће се истраживање ослањати

Теоријски оквир истраживања ослањаће се на анализу архитектуре неуронских мрежа за машинско превођење, теоријских модела дискурсне и термилошке еквиваленције у превођењу текстова из техничких наука и когнитивно-лингвистичких и прагматичких теорија које објашњавају сложеност превођења изван нивоа реченице. Прецизније, истраживање ће се ослањати на трансформаторску архитектуру (Vaswani et al., 2017) као доминантну парадигму у савременом NMT. Посебан фокус ће бити на механизму унакрсне пажње, који повезује изворни и циљни језик. Поред тога, теоријски оквир обухватаће поређење рекурентних неуронских мрежа са механизмом пажње (Bahdanau et al., 2014) и савременим вишенаменским моделима (Costa-Jussà et al., 2022), што омогућава систематско испитивање хипотезе о постојању статистички значајних разлика у квалитету превода између различитих NMT модела. Овај део оквира укључује и теорије учења на великим паралелним корпусима (Koehn, 2024), као и принципе сегментације и локалног превођења који представљају извор дискурсних компликација при обради дугих и синтаксички сложених реченица карактеристичних за техничку литературу.

Са лингвистичке стране, теоријски оквир ће се ослањати на савремене теорије еквиваленције које превазилазе лексичку трансформацију „реч за реч“ и уводе појмове дискурсне, термилошке и прагматичке еквиваленције. Посебна пажња ће бити на теоријским основама које наглашавају сложене когнитивне процесе који захтевају познавање интрајезичких атрибута (семантика, синтакса, идиоми), интерјезичких атрибута (еквивалентно знање на циљном језику) и екстрајезичких атрибута (култура, обичаји, друштвени обрасци). Ово ће представљати теоријску основу за објашњење зашто NMT модели, који уче на основу паралелних корпуса повезујући изворне и циљне реченице, могу да изгубе глобалну кохезију и контекст када се суоче са термилошки сложеним и дискурсно специфичним текстовима из области техничких наука (Wang et al., 2021).

Истраживање ће се такође заснивати и на теоријском оквиру који укључује концепт хибридног машинског превођења и постедитовања. Истраживање ће се заснивати на теоријским основама стратегије додавања доменских специфичних података, термилошких база и контекстуалних маркера у фази накнадног људског уређења машинског превода. Овај приступ почива на теоријама трансферног учења и финог подешавања, али и на образовним теоријама које се односе на развој вештина критичке оцене и корекције NMT превода код будућих преводилаца.

Оквирни опис материјала који ће се користити и метода за његову анализу

Истраживачки материјал састојаће се од репрезентативни академских и стручних текстова из области техничких наука, машинства, електротехнике, рачунарства и грађевинарства, написаних на енглеском језику и њихових превода на српски језик. Приликом избора текстова водиће се рачуна о густини термилошке колокације, сложености синтаксичке структуре и бројности дискурских маркера специфичних за технички жанр.

Преводи ће бити генерисани применом три различите групе модела и то: модела заснованих на рекурентним неуронским мрежама са механизмом пажње, моделима заснованим на трансформаторској архитектури и савременим вишенаменским моделима неуронског машинског превођења. Као контролна група биће коришћени професионални људски преводи који нису настали уз помоћ машинског превођења.

За потребе тестирања постављених хипотеза биће коришћене квалитативне и квантитативне методе. Примена ових методе одвијаће се у три фазе. Прва фаза обухватаће аутоматску евалуацију квалитета превода коришћењем различитих метричких механизма. Метрике се примењују на све преводе (људске и машинске) како би се добили први нумерички подаци за хипотезе X1 и X2. Друга фаза подразумеваће анализу дискурских компликација на основу утврђених грешака. Различити критеријуми ће бити коришћени за утврђивање грешака, почев од термилошких грешака (нетачна еквиваленција, недоследност), синтаксичко-дискурских грешака (нарушена кохезија, погрешно решење пасива и сл.) и прагматичких грешака (губитак функционалног стила, неадекватна формалност и сл). Трећа фаза обухватаће квантитативну и квалитативну анализу утицаја постедитовања на квалитет превода. Упоредиваће се сирови NMT преводи, преводи након три круга уређивања текста (постедитовања) и људски преводи. Статистичка значајност разлика тестираће се параметарским и/или непараметарским тестовима, зависно од расподеле резултата. За потребе тестирања хипотезе X4, додатно ће се спровести полуструктурирани интервју и анкета са полазницима курсева за преводиоце текстова из техничких наука пре и након давања смерница за постедитовање.

Оквирни план истраживања

Докторска дисертација ће се, поред увода, у коме ће бити представљени предмет, циљеви истраживања и хипотезе, и закључних разматрања, у коме ће бити сублимирани налази и доприноси дисертације, састојати из четири главна дела, у којима ће се кроз примену различитих метода истраживања проучавати овде дефинисан предмет истраживања.

Први део докторског рада под називом „Теоријске основе – Лингвистика, транслатологија и дискурс техничких текстова”, обухватиће анализу теоријских постулата лингвистике текста, дискурсне анализе и жанровске теорије, са посебним освртом на

специфичности техничког стила – синтаксичке структуре, термилошку прецизност, кохезију и кохерентност, као и на изазове превођења техничких текстова у контексту очувања терминологије и дискурсне еквиваленције. Анализа ће бити започета контрастивном анализом техничког дискурса у српском и енглеском језику. Затим ће бити настављена жанровском анализом техничких текстова, као и анализом кохезије и кохерентности у техничком дискурсу. Термилошка еквиваленција, дискурсна еквиваленција, у смислу очувања кохезије и кохерентности, као и прагматички аспекти биће предмет посебне анализе у овом делу дисертације. На крају овог дела дисертације фокус ће бити на анализи метода за евалуацију квалитета превода. Предмет посебне анализе биће ручне и аутоматске метрике, као и скале адекватности и флуентности.

Други део рада под насловом „**Моделу неуронског машинског превођења**” биће посвећен анализи различитих модела неуронског машинског превођења. Анализа ће најпре бити започета историјским прегледом развоја модела неуронског машинског превођења са фокусом на представљању механизма на којем почивају. Затим ће бити настављена представљањем три групе модела неуронског машинског превођења, при чему ће класификација бити направљена према архитектури модела неуронског машинског превођења. Прецизније речено, фокус ће бити на анализи и компарацији предности и недостатака три групе модела и то: моделима који су засновани на трансформаторској архитектури, рекурентним неуронским мрежама са механизмом пажње и савременим вишенаменским моделима неуронског машинског превођења. Из сваке групе модела детаљно ће бити анализирани модели који ће бити примењивани у раду. На крају овог дела рада предмет пажње биће на стратегијама за унапређење квалитета превода текста из области техничких наука применом модела неуронског машинског превођења. Посебан фокус у овом делу дисертације биће стављен на стратегије у машинском учењу засноване на додавању доменски специфичних података, термилошких база и контекстуалних маркера у поступку накнадног уређивања машинског превода, односно стратегији постедитовања.

Трећи део рада биће посвећен емпиријском истраживању. На почетку ће бити представљени резултати ранијих емпиријских истраживања, која су за предмет проучавања имала сличну или исту тематику, како би се омогућило позиционирање овог истраживања у односу на постојећу литературу и како би се идентификовали истраживачки јазови које ово истраживање треба да попуни. Затим ће бити представљена методологија рада, односно методе које ће бити коришћене за тестирање постављених хипотеза, укључујући опис узорка, критеријуме за формирање корпуса техничких текстова, начин прикупљања и припреме података, као и статистичке технике (дескриптивна статистика, t-тест, ANOVA, post-hoc анализе; у случају да не буду задовољене претпоставке ових тестова у раду ће бити представљене њихове непараметарске алтернативе) које ће бити примењене за обраду добијених резултата. У овом делу рада биће представљени извори података, односно коришћени паралелни корпуси (патенти, упутства за употребу, научни радови, техничке спецификације), као и модели неуронског машинског превођења који ће бити предмет анализе. Након представљања методологије истраживања, у наставку ће фокус бити на анализи

добијених резултата у контексту прихватања или одбацивања постављених хипотеза. Након ове анализе биће указано на могућа ограничења и недостатке самог истраживања и формулисаће се препоруке и смернице за рад у учионици са будућим преводиоцима, са циљем увођења поступка постедитовања као саставног дела преводилачког образовања и развоја компетенција критичке процене резултата неуронског машинског превођења.

Прелиминарни списак стручне литературе

1. Alastruey, B., Bafna, N., Caciolai, A., Heffernan, K., Kozhevnikov, A., Ropers, C., ... & Omnilingual MT Team. (2026). Omnilingual MT: Machine Translation for 1,600 Languages. *arXiv preprint arXiv:2603.16309*.
2. Angermuller J., Maingueneau D., and Wodak R. (Eds.) (2014) *The Discourse Studies Reader. Main Currents in Discourse Analysis*. John Benjamins: Amsterdam, Philadelphia.
3. Ansarifar, A., Shahriari, H., Pishghadam, R. (2018). Phrasal complexity in academic writing: A comparison of abstracts written by graduate students and expert writers in applied linguistics. *Journal of English for Academic Purposes*. 31. 58–71.
4. Arivazhagan, N., Bapna, A., Firat, O., Lepikhin, D., Johnson, M., Krikun, M., ... & Wu, Y. (2019). Massively multilingual neural machine translation in the wild: Findings and challenges. *arXiv preprint arXiv:1907.05019*.
5. Amano, T., Ramírez-Castañeda, V., Berdejo-Espinola, V., Borokini, I., Chowdhury, S., Golivets, M., ... & Verissimo, D. (2023). The manifold costs of being a non-native English speaker in science. *PLoS biology*, 21(7), e3002184.
6. Bahdanau, D., Cho, K., & Bengio, Y. (2014). Neural machine translation by jointly learning to align and translate. *arXiv preprint arXiv:1409.0473*.
7. Balzotti, J., & Hansen, D. (2019). Playable case studies: A new educational genre for technical writing instruction. *Technical Communication Quarterly*, 28(4), 407–421.
8. Baker, M., & Jones, H. (2026). *In other words: A coursebook on translation* (4th ed.). London: Routledge.
9. Baker, M., & Saldanha, G. (2019). *The Routledge encyclopedia of translation studies*. London: Routledge.
10. Banks, D., & Di Martino, E. (2019). Introduction: Linguistic and discourse issues in contemporary scientific communication. Aspects of communicating science to a variety of audiences. *Journal of Pragmatics*, 139, 185–189.
11. Bafna, N., Koehn, P., & Yarowsky, D. (2024). Pointer-Generator Networks for Low-Resource Machine Translation: Don't Copy That!. In *Proceedings of the Fifth Workshop on Insights from Negative Results in NLP* (pp. 60–72).
12. Bawden, R., Peng, Z., Bénard, M., Clergerie, É., Esamotunu, R., Huguin, M., ... & Yvon, F. (2024, June). Translate your Own: a Post-Editing Experiment in the NLP domain. In *Proceedings of the 25th Annual Conference of the European Association for Machine Translation (Volume 1)* (pp. 431–443).
13. Breeze, R. (2016). Tracing the development of an emergent part-genre: The author summary. *English for Specific Purposes*, 42, 50–65.
14. Borunov, I. A. (2024). NMT-translation–basic models, quality assessment. *Vestnik of Samara University. History, pedagogics, philology*, 30(4), 220–227.

15. Chen, Y., Wei, F., Sun, X., Wu, Z., & Lin, S. (2022). A simple multi-modality transfer learning baseline for sign language translation. In *Proceedings of the IEEE/CVF Conference on Computer Vision and Pattern Recognition (CVPR)* (pp. 5120–5130).
16. Chen, L., Lu, K., Rajeswaran, A., Lee, K., Grover, A., Kumar, A., ... & Abbeel, P. (2021). Decision transformer: Reinforcement learning via sequence modeling. In *Advances in Neural Information Processing Systems* (Vol. 34, pp. 15084–15097).
17. Cho, K., Van Merriënboer, B., Gulcehre, C., Bahdanau, D., Bougares, F., Schwenk, H., & Bengio, Y. (2014). Learning phrase representations using RNN encoder–decoder for statistical machine translation. In *Proceedings of the 2014 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing (EMNLP)* (pp. 1724–1734).
18. Chu, C., & Wang, R. (2018). A survey of domain adaptation for neural machine translation. In *Proceedings of the 27th International Conference on Computational Linguistics* (pp. 1304–1319).
19. Cooper, H., Ong, E.-J., Pugeault, N., & Bowden, R. (2012). Sign language recognition using sub-units. *Journal of Machine Learning Research*, 13, 2205–2231.
20. Colby, R. S. (2025). Playing the digital dialectic game: Writing pedagogy with generative AI. *Computers and Composition*, 75, 102915.
21. Cook, J. (2026). A Murder Most Technical: Gamification, AI, and Rhetorical Genre Studies in the Technical Writing Classroom. *Prompt: A Journal of Academic Writing Assignments*, 10(1), 21–30.
22. Costa-Jussà, M. R., Cross, J., Çelebi, O., Elbayad, M., Heafield, K., Heffernan, K., ... & NLLB Team. (2022). No language left behind: Scaling human-centered machine translation. *arXiv preprint arXiv:2207.04672*.
23. Cronin, M. (2013). *Translation in the digital age*. London: Routledge.
24. DeWinter, J., & Vie, S. (2016). Games in technical communication. *Technical Communication Quarterly*, 25(3), 151–154.
25. Domingo, M., García-Martínez, M., Peris, Á., Helle, A., Estela, A., Bié, L., ... & Herranz, M. (2020, November). A user study of the incremental learning in NMT. In *Proceedings of the 22nd Annual Conference of the European Association for Machine Translation* (pp. 319–328).
26. Even-Zohar, I. (1990). *Polysystem studies*. Доступно на: https://www.tau.ac.il/~itamarez/works/books/Even-Zohar_1990--Polysystem%20studies.pdf
27. Fan, A., Bhosale, S., Schwenk, H., Ma, Z., El-Kishky, A., Goyal, S., Baines, M., Celebi, O., Wenzek, G., Chaudhary, V., Goyal, N., Birch, T., Liptchinsky, V., Edunov, S., Grave, E., Auli, M., & Joulin, A. (2021). Beyond English-centric multilingual machine translation. *Journal of Machine Learning Research*, 22(107), 1–48.
28. Farooq, U., Rahim, M. S. M., Sabir, N., Hussain, A., & Abid, A. (2021). Advances in machine translation for sign language: Approaches, limitations, and challenges. *Neural Computing and Applications*, 33(21), 14357–14399.
29. Farooq, U., Rahim, M. S. M., & Abid, A. (2023). A multi-stack RNN-based neural machine translation model for English to Pakistan sign language translation. *Neural Computing and Applications*, 35(18), 13225–13238.
30. Fernandes, P., Yin, K., Liu, E., Martins, A. F., & Neubig, G. (2023). When does translation require context? A data-driven, multilingual exploration. In *Proceedings of the 61st Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (Volume 1: Long Papers)* (pp. 606–626).

31. Fernandez, A., & Matamala, A. (2021). Human evaluation of three machine translation systems: From quality to attitudes by professional translators. *Vigo International Journal of Applied Linguistics*, 18, 97–122.
32. Flowerdew, J. (1999). Problems in writing for scholarly publication in English: the case of Hong Kong. *Journal of Second Language Writing*, 8, 243–64.
33. Flowerdew, J. (2000). Discourse Community, Legitimate Peripheral Participation, and the Nonnative-English-Speaking Scholar. *TESOL Quarterly*, 34(1), 127.
34. Freedman A. (1993). Show and tell? The role of explicit teaching in the learning of new genres. *Research in the Teaching of English*, 27, 222–251.
35. Gally, T. (2023a). *The implications for translation and translators of recent advances in large language models*. Доступно на: <https://www.gally.net/temp/llms-and-translation/index.html>
36. Gally, T. (2023b). *Translating with ChatGPT*. Доступно на: <https://www.youtube.com/watch?v=najKN2bXqCo>
37. Gordin, M. D. (2015). *Scientific Babel: How science was done before and after global English*. Chicago: University of Chicago Press.
38. Green, S., Wang, S. I., Chuang, J., Heer, J., Schuster, S., & Manning, C. D. (2014). Human effort and machine learnability in computer aided translation. In *Proceedings of the 2014 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing (EMNLP)* (pp. 1225–1236).
39. Gu, Y., Tinn, R., Cheng, H., Lucas, M., Usuyama, N., Liu, X., ... & Poon, H. (2021). Domain-specific language model pretraining for biomedical natural language processing. *ACM Transactions on Computing for Healthcare*, 3(1), 1–23.
40. Gupta, P., Nelakanti, A., Berry, G. M., & Sharma, A. (2022, October). Interactive post-editing for verbosity controlled translation. In *Proceedings of the 29th International Conference on Computational Linguistics* (pp. 5119–5128).
41. Hameed, D. A. (2025). Deep learning techniques for machine translation: A survey. *Procedia Computer Science*, 258, 1022–1037.
42. Hauenschild, C., & Heizmann, S. (1997). *Machine translation and translation theory*. Berlin: Mouton de Gruyter.
43. He, W., Wu, Y., & Li, X. (2021). Attention mechanism for neural machine translation: A survey. In *2021 IEEE 5th Information Technology, Networking, Electronic and Automation Control Conference (ITNEC)* (Vol. 5, pp. 1485–1489). IEEE.
44. Hendy, A., Abdelrehim, M., Sharaf, A., Raunak, V., Gabr, M., Matsushita, H., ... & Awadalla, H. H. (2023). How good are gpt models at machine translation? a comprehensive evaluation. *arXiv preprint arXiv:2302.09210*.
45. Henisz-Dostert, B., Macdonald, R. R., & Zarechnak, M. (1979). *Machine translation*. Berlin: Mouton de Gruyter.
46. Hong, Z., Ajith, A., Pauloski, J., Duede, E., Chard, K., & Foster, I. (2023). The diminishing returns of masked language models to science. In *Findings of the Association for Computational Linguistics: ACL 2023* (pp. 1270–1283).
47. Huang, X., Zhang, Z., Gao, R., Du, Y., Liu, L., Huang, G., ... & Huang, S. (2023). IMT Lab: An Open-Source Platform for Building, Evaluating, and Diagnosing Interactive Machine Translation Systems. In *Proceedings of the 2023 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing* (pp. 14903–14917).

48. Huang, W., Zhao, Z., He, J., & Zhang, M. (2022, October). Dualsign: Semi-supervised sign language production with balanced multi-modal multi-task dual transformation. In *Proceedings of the 30th ACM international conference on multimedia* (pp. 5486–5495).
49. Hyland, K. (2015). Genre, discipline and identity. *Journal of english for academic purposes*, 19, 32–43.
50. Hyland, K. (2011). Academic Discourse, In K. Hyland, & B. Paltridge (Eds.), *Continuum Companion to Discourse Analysis* London: Continuum.
51. Hynninen, N., & Kuteeva, M. (2017). Good and acceptable English in L2 research writing: Ideals and realities in history and computer science. *Journal of English for Academic Purposes*, 30, 53–65.
52. Ilić, K. (2017). Da li se struktura naučnih radova autora sa južnoslovenskog govornog područja približila međunarodnim konvencijama?. *Philologia*, 15(1), 15–27.
53. Im, S. K., & Chan, K. H. (2024). Neural machine translation with CARU-embedding layer and CARU-gated attention layer. *Mathematics*, 12(7), 997.
54. Ito, H., Shirai, N., Kinugawa, K., Mino, H., & Kawai, Y. (2025, October). 100× Monolingual Data Augmentation Using LLMs to Build a Parallel Corpus for Machine Translation. In *2025 Asia Pacific Signal and Information Processing Association Annual Summit and Conference (APSIPA ASC)* (pp. 1170–1175). IEEE.
55. Jin, T., Zhao, Z., Zhang, M., & Zeng, X. (2022). Mc-slt: Towards low-resource signer-adaptive sign language translation. In *Proceedings of the 30th ACM International Conference on Multimedia* (pp. 4939–4947).
56. Johnson, M., Schuster, M., Le, Q., Krikun, M., Wu, Y., Chen, Z., ... & Dean, J. (2017). Google’s multilingual neural machine translation system: Enabling zero-shot translation. *Transactions of the Association for Computational Linguistics*, 5, 339–351.
57. Junczys-Dowmunt, M., Heafield, K., Hoang, H., Grundkiewicz, R., & Aue, A. (2018). Marian: Cost-effective high-quality neural machine translation in C++. In *Proceedings of the 2nd Workshop on Neural Machine Translation and Generation* (pp. 129–135).
58. Kahlon, N. K., & Singh, W. (2023). Machine translation from text to sign language: a systematic review. *Universal Access in the Information Society*, 22(1), 1–35.
59. Katsampoxaki-Hodgetts, K. (2022). The emergence of a new inclusive meta-scientific genre; ‘the Bigger Picture’. *Journal of English for Academic Purposes*, 57, 101114.
60. Kenny, D. (2022). Human and machine translation. In D. Kenny (*Machine translation for everyone: Empowering users in the age of artificial intelligence* (pp. 23–49). London: Language Science Press.
61. Kim, K. H., & Zhu, Y. (Eds.). (2020). *Researching translation in the age of technology and global conflict: Selected works of Mona Baker*. London: Routledge.
62. Kissinger, H., Schmidt, E., & Huttenlocher, D. (2021). *The age of AI: And our human future*. New York: John Murray.
63. Knorr-Cetina, K. (1981). *The manufacture of knowledge: an essay on the constructivist and contextual nature of science*. New York: Pergamon Press.
64. Koehn, P. (2024). Neural methods for aligning large-scale parallel corpora from the Web for South and East Asian languages. In *Proceedings of the ninth conference on machine translation* (pp. 1454-1466).
65. Koponen, M., Salmi, L., & Nikulin, M. (2019). A product and process analysis of post-editor corrections on neural, statistical and rule-based machine translation output. *Machine Translation*, 33(1), 61–90.

66. Koskinen, K., & Pokorn, N. K. (2021). *The Routledge handbook of translation and ethics*. London: Routledge.
67. Koutsantoni, D. (2006). Rhetorical strategies in engineering research articles and research theses: Advanced academic literacy and relations of power. *Journal of English for Academic Purposes*, 5(1), 19–36.
68. Lakić, I. (1999). *Analiza žanra. Diskurs jezika struke*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore, Institut za strane jezike.
69. Lakić, I. (2014). Analiza žanra: apstrakti naučnih radova i univerzitetska predavanja. In Perović S. (eds.) (2014). *Analiza diskursa: teorije i metode*, Podgorica: Institut za strane jezik.
70. Lea, M.R. & Street, B. (1999). Writing as academic literacies: understanding textual practices in higher education. In C.N. Candlin and K. Hyland (eds), *Writing: texts, processes and practices* (pp. 62–81). London: Longman.
71. Leki, I., Carson, J.G. (1997). ‘Completely different worlds’: EAP and the writing experiences of ESL students in university courses. *TESOL Quarterly*, 31 (1), 39–69.
72. Liu, Y., Gu, J., Goyal, N., Li, X., Edunov, S., Ghazvininejad, M., Lewis, M., & Zettlemoyer, L. (2020). Multilingual denoising pre-training for neural machine translation. *Transactions of the Association for Computational Linguistics*, 8, 726–742.
73. Louafia, B., & Zohra, L. (2016). Human vs. machine translation: A comparative study. *Revue Maghrebine des Langues*, 10(1), 270–283.
74. Luqman, H., & Mahmoud, S. A. (2019). Automatic translation of Arabic text-to-Arabic sign language. *Universal Access in the Information Society*, 18(4), 939–951.
75. Luzón, M. J. (2013). Public communication of science in blogs: Recontextualizing scientific discourse for a diversified audience. *Written Communication*, 30(4), 428–457.
76. Mehlenbacher, B., Balbon, A. P., & Mehlenbacher, A. R. (2025). Synthetic genres: Expert genres, non-specialist audiences, and misinformation in the artificial intelligence age. *Journal of Technical Writing and Communication*, 55(2), 163–189.
77. Mohamad Ahmad Saleem Khasawneh, & Mohammad Ghazi Raja Al-Amrat. (2023). Evaluating the role of artificial intelligence in advancing translation studies: Insights from experts. *Migration Letters*, 20(S2), 932–943.
78. Monzó-Nebot, E., & Tasa-Fuster, V. (2025). *The social impact of automating translation: An ethics of care perspective on machine translation*. London: Routledge.
79. Morton, J. (2016). ‘Adjacent worlds’: An analysis of a genre at the intersection of academic and professional communities. *Journal of English for Academic Purposes*. 22. 54–63.
80. Munday, J. (2012). *Evaluation in translation: Critical points of translator decision-making*. London: Routledge.
81. Munday, J., Pinto, S. R., & Blakesley, J. (2022). *Introducing translation studies: Theories and applications*. London: Routledge.
82. Munday, J., & Zhang, M. (2017). *Discourse analysis in translation studies*. Philadelphia: John Benjamins.
83. Mur-Dueñas, P., & Lorés, R. (2022). When science communication becomes parascience: Blurred boundaries, diffuse roles. *Publications*, 10(2), 14–17.
84. O’Hagan, M. (2013). The impact of new technologies on translation studies: A technological turn? In C. Millán-Varela & F. Bartrina (Eds.), *Routledge handbook of translation studies* (pp. 503–518). London: Routledge.

85. Oladipupo, F., Soronnadi, A., Adebara, I., & Adekanmbi, O. (2025). How Effective Are AI Models in Translating English Scientific Texts to Nigerian Pidgin: A Low-resource Language?. In *I Can't Believe It's Not Better: Challenges in Applied Deep Learning*.
86. Parida, S., & Bojar, O. (2018). Translating short segments with nmt: A case study in English-to-Hindi. In *Proceedings of the 21st Annual Conference of the European Association for Machine Translation* (pp. 249-258).
87. Prasad, K., Zaki, M., Singh, P. R., & Wasnik, P. (2025). Faster machine translation ensembling with reinforcement learning and competitive correction. In *Findings of the Association for Computational Linguistics: NAACL 2025* (pp. 8322-8335).
88. Saldanha, G., & O'Brien, S. (2013). *Research methodologies in translation studies*. Manchester: St. Jerome.
89. Salvatore, N., & Zhang, Q. (2025). Sequence-to-sequence models with attention mechanistically map to the architecture of human memory search. *Communications Psychology*, 3(1), 146.
90. Sánchez, F., Dorpenyo, I., & Sano-Franchini, J. (2021). Election technologies as a tool for cultivating civic literacies in technical communication. *Equipping technical communicators for social justice work: Theories, methodologies, and pedagogies*, 197–213.
91. Shahin, N., & Ismail, L. (2024). From rule-based models to deep learning transformers architectures for natural language processing and sign language translation systems: survey, taxonomy and performance evaluation. *Artificial Intelligence Review*, 57(10), 271–322.
92. Swales, J. M. (2019). The futures of EAP genre studies: A personal viewpoint. *Journal of English for Academic Purposes*, 38, 75–82.
93. Torrens, A. (1994). Machine translation evaluation and quality benchmarks. *Terminologie et Traduction*, 1, 375–415.
94. Valle, E. (2014). A scientific community and its texts: a historical discourse study. In Gunnarsson, B., Linell, P., & Nordberg, B. (Eds.) (1997). *The construction of professional discourse*. Taylor and Francis, Hoboken.
95. Vanroy, B., Tezcan, A., & Macken, L. (2023). MATEO: Machine translation evaluation online. In *Proceedings of the 24th Annual Conference of the European Association for Machine Translation* (pp. 499–500).
96. Vaswani, A., Shazeer, N., Parmar, N., Uszkoreit, J., Jones, L., Gomez, A. N., Kaiser, Ł., & Polosukhin, I. (2017). Attention is all you need. *Advances in Neural Information Processing Systems*, 30, 5998–6008.
97. Venuti, L. (Ed.). (2021). *The translation studies reader*. London: Routledge.
98. Vinay, J. P., & Darbelnet, J. (1995). Comparative stylistics of French and English – *A methodology for translation*. Philadelphia: John Benjamins.
99. Wang, Y., Hoang, C., & Federico, M. (2021). Towards modeling the style of translators in neural machine translation. In *Proceedings of the 2021 Conference of the North American Chapter of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies* (pp. 1193–1199).
100. Wang, B., & Munday, J. (2020). *Advances in discourse analysis of translation and interpreting – Linking linguistic approaches with socio-cultural interpretation*. London: Routledge.
101. Wenger, E. C., & Snyder, W. M. (2000). Communities of practice: The organizational frontier. *Harvard business review*, 78(1), 139–146.

102. Weng, R., Yu, H., Wei, X., & Luo, W. (2020). Towards enhancing faithfulness for neural machine translation. In *Proceedings of the 2020 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing (EMNLP)* (pp. 2675–2684).
103. Wilss, W. (1996). *Knowledge and skills in translator behaviour*. Philadelphia: John Benjamins.
104. Worden, D. (2018). Mediation and development of a novice L2 writing teacher's pedagogical content knowledge of genre. *Journal of English for Academic Purposes*, 34, 12–27.
105. Yue, R., Ortega, J., & Church, K. (2024). On translating technical terminology: A translation workflow for machine-translated acronyms. In *Proceedings of the 16th Conference of the Association for Machine Translation in the Americas (Volume 1: Research Track)* (pp. 48–54).
106. Zhang, B., Haddow, B., & Birch, A. (2023, July). Prompting large language model for machine translation: A case study. In *International conference on machine learning* (pp. 41092–41110). PMLR.
107. Zhang, M., & Munday, J. (2018). Innovation in discourse analytic approaches to translation studies. *Perspectives*, 26(2), 159–165.
108. Zheng, J., Chen, Y., Wu, C., Shi, X., & Kamal, S. M. (2021). Enhancing neural sign language translation by highlighting the facial expression information. *Neurocomputing*, 464, pp. 462–472.
109. Zheng, S., & Zhu, S. (2020). A study of computer aided translation based on artificial intelligence technology. *Journal of Physics: Conference Series*, 1646(1), 012127.
110. Zheng, J., Zhao, Z., Chen, M., Chen, J., Wu, C., Chen, Y., ... & Tong, Y. (2020). An improved sign language translation model with explainable adaptations for processing long sign sentences. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2020(1), 8816125.
111. Zhu, S., Jian, D., & Xiong, D. (2024). A survey of multilingual neural machine translation based on sparse models. *Tsinghua Science and Technology*, 29(6), 1718–1735.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

Пријава теме докторске дисертације –
БИОБИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Подаци о кандидату

Име и презиме кандидата:
Анђелина Стефановић

Број досијеа:
18077/Д

Радни наслов теме докторске дисертације

Моделі неуронског машинског превођења и њихова примена на језичкој грађи из области техничких наука

Биографија кандидата

Анђелина Д. Стефановић рођена је 29. септембра 1994. године у Нишу. У селу Пуковац завршила је основну школу 2009. године где је била носилац Вукове дипломе. У Нишу је завршила Медицинску школу, смер Фармацеутски техничар, са одличним успехом 2013. године. Основне академске студије на Факултету за Правне и пословне студије Др Лазар Вркатић, Универзитета УНИОН у Београду уписала је 2013. а завршила 2017. године са просеком 9,08. На Филолошком факултету у Београду Универзитета у Београду завршила је мастер студије 2018. године са просеком 9,67. Школске 2018/19. године уписала је докторске академске студије на Филолошком факултету у Београду Универзитета у Београду, студијски програм Језик, Књижевност, Култура .

Завршила је курс под називом „Умеће комуникације” у Регионалном центру за професионални развој запослених у образовању у Нишу током 2021. године. Током 2019. године полагала је испит за међународни сертификат “TEFL”, за предаваче енглеског језика као страног. Говори енглески, немачки, француски, шпански, руски и турски језик.

Кандидаткиња је ангажована као асистент са пуним радним временом на одређено време у трајању од три године за ужу научну област Енглески језик на Одсеку Врање Академије техничко- васпитачких струковних студија од децембра школске 2022/23. године до данас.

Била је запослена у Средњој електротехничкој школи „Никола Тесла” у Нишу као професор енглеског језика, од 2019 до 2022. године, као и у Основној школи „Душан Радовић” у Нишу као наставник енглеског језика и грађанског васпитања, у периоду од 2020. до 2022. године. У току рада у основној и средњој школи кандидаткиња је учествовала у организацијама бројних радионица и пројеката за ученике. Радно искуство је такође стекла у Интернационалној компанији „Safeopro” као диспечер и координатор послова на енглеском и шпанском језику. Након завршених студија кандидаткиња је радила као наставник енглеског језика на замени у неколико основних школа. Активно се бавила вишејезичким преводилаштвом. Кандидаткиња има 6 година радног искуства у струци и 3 година рада на високошколској установи. У свом стручном раду активно је учествовала у реализацији следећих пројеката: Мобилност у високом образовању 2023-1-RS01-KA131-HED-000112655, Erasmus+ KA1 - Learning Mobility of Individuals (01.06.2023 - 31.07.2025).

Списак објављених научних и стручних радова кандидата

М33

1. “The impact of electronic books on students’ learning skills - electronic or traditional books?”, 41st International Conference - TEACHER OF THE FUTURE, (2023: tom 58, Znanje)
2. “Student perceptions on the use of computer/mobile games in foreign language teaching”, 41st International Conference - TEACHER OF THE FUTURE, (2023: tom 58, Znanje)
3. “Destructive Love: Interpersonal Relationships in D. H. Lawrence’s ‘Women in Love’”, 41st International Conference - TEACHER OF THE FUTURE, (2023: tom 58, Znanje)
4. “Multiculturalism and libraries in Nis”, 41st International Conference - TEACHER OF THE FUTURE, (2023: tom 58, Znanje)
5. “The practice of evaluating English as a foreign language in high schools in Serbia”, THE POWER OF KNOWLEDGE, (2023: vol.60 No.4)

М64

1. Стефановић, А. (2023): Наставнички и готови тестови, Зборник радова Академије техничко - васпитачких студија – Ниш, децембар, 2023.
2. Стефановић, А. (2024): Инклузивно Образовање у Србији, Зборник радова Академије техничко - васпитачких студија – Ниш, децембар, 2024.

На основу чланова 44б и 76 Статута Универзитета у Београду – Филолошког факултета, чланова 33 и 35 Закона о високом образовању и члана 6 Правилника о начину и поступку пријаве и оцене научне заснованости теме докторске дисертације бр 595/2, Веће докторских студија Филолошког факултета, на VI редовној (електронској) седници одржаној од 16. до 18. јуна 2026. године, донело је

О Д Л У К У

I

Даје се сагласност на пријаву теме, предлог чланова комисије, као и предлог ментора за одбрану теме и оцену научне заснованости докторске дисертације коју је поднела мср Анђелина Стефановић, бр. досијеа 2018/30077.

II

Одлуку о сагласности на пријаву теме, предлог чланова комисије и предлог ментора за одбрану теме и оцену научне заснованости докторске дисертације доставити Наставно-научном већу Факултета на усвајање.

Председник Већа докторских студија
Филолошког факултета

Проф. др Веран Станојевић

Доставити:

- Наставно-научном већу,
- Председнику Већа докторских студија,
- Центру за докторске студије,
- Архиви.